

MAGYAR KURIR

A Z

MDCCCXX.-dik

ESZTENDŐRE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A' FELS. CSÁSZÁR ÉS APOSTALI KIRÁLY KEGYELMES
ENGEDELMÉVEL.

II. Fél Esztendő.

B É T S B E N.

Nyomtatattik Nemes Stöckholzer Hirschfeld Felix betüivel.

(Ober - Passauer - Hof Nro. 396.)

STUDY PLAN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

M A G Y A R K U R I R

Bécsből, Kedden, Július 4-dikén, 1820.

Frantzia Ország.

A' Párisi lármáknak elcsendesedése után külömbkülömbféle szerencsétető követségek jelentek meg a' Királynál. Junius 18-dikán a' Mise után Páris városa tétette meg a' maga Magistratusa által ezen hivségi köteleességet. A' Prefektus olvasta fel, a' gyűlésben meghatározott köszöntést, melyre ekképpen felelt a' Király: —

Hathatósan megillettetem azon jó indulat által, mellyet az Urak az én jó Párisom lakosai nevében, ezen részint szomorító részint örvendeztető alkalmazással előttem kifejezének. Nyughatatlanságnak gerjesztői, kik nem méltók a' Frantzia nevezetre, hogy a' csendességet megháborithassák, mérészlettek a' Constitúciónak nevével vissza élni, a' melly becsesebb nékem mint nekik. Ebből szerencsétlenségek következtek, mellyek engem méllyen szomorítanak: de egyéb eránt csak azt okozták az ő mesterkedéseik által, hogy fegyveres seregeimnek jó fenytéktartása s népemnek, kiváltképpen pedig Páris egyik népes külső városának, melyben én a' magam személye eránt való szeretetnek s a' törvényekhez viseltető engedelmességnek gyakran illy megillettő bizonyosságait szemlélem, hajlandósága, legvilágosabb színben kitündöklék. Tegyek bizonyossá Uraságtok a' fő város lakosait az én szeretetem felől, mellyel erántok viseltetem, s azon

gondosság felől, mellyel én a' szerencsésen helyre állítottam, s mint egész bizakodással reménelem ennekutánna többé meg sem zavartatandó csendességnek fenntartására törekedni fogok.

A' következő napon (19-dikben) a' Generalisok, a' Királyi testőrző sereg' Osztályai Kommandánsaik, a' Párisi őrző sereg' s Politziai lovaság' vezérlojlik mentek hasonló köszöntési audientziára, A' Király így szollott hozzájuk: —

„Urain, Generálisok és Osztályok' vezérei! Nagy örömet érzek, hogy Uraságtokat magam körül összszegyülekezve látom, hogy tudtokra adhatom seregeimnek magokviseletével való nagy meglepésemet. Adják tudtokra ezt Uraságtok az én testőrző seregeimnek, Legióimnak, s Politziai lovaságonak. Én az ő erántam viseltető jó indulatjok felől csak egy szempillantatig se kételkedtem soha: de a' melyhez ő most bölcsességet is olyant csatoltak, a' melly minden dicséretet fellyül halad. Ezen bölcsességet, ezt a' jó hadi fenytéktartást a' Generális Urak' és Osztályos vezérek' jó gondolkodásának köszönhetjük, s én különösen kijelentem ezért való szerencsekivánásomat. Még egyszer megújítom, szolljanak az Urak seregeimmel, s tegyék bizonyosokká őket az én egész meglepésem felől.“ —

Már még ezen audientzia tartás előtt a' Párisi nemzeti őrző seregnek minden Legiója számára egyegy Becsület-Legió' keresztje határozottatott.

Junius 7-dik és 9-dik napjain Rennesben is olyan lázzadások voltak mint Párisban. Itt is Éljen a' Constitúció volt a' lázzasztó szó. Hanem 10-dikben megintő Proklamáció adatott-ki 's estve a' tolongó népet a' Politzia' lovassága 's egy Vadász Regiment széllyel kergették. Desnoyers, Conard, és Taillandier nevű tanuló ifjak elfogattak. A' következett reggel sok ifjak kisereglettek az uczákra 's mint látszott fogságra esett társaikat akarták erőszakosan kiszabadítani: de csak kettőt adott-ki a' Tisztviselői kar 's ezeket is csak Cautio mellett. A' harmadikat fogságban tartóztatta. A' csendesség azonban így is helyre állott. — Hasonló tolongások 's Éljen a' Constitúció! kiáltások történtek Poitiersben 's Nantesben is, de minden erőszak nélkül.

Brestben Juniusnak 9-dik és 10-dik napjain fordultak elő a' Párisiakhoz hasonló zendülések, hanem 11-dikben intő proklamációk intéztetvén a' néphez, 's éppen azon napon a' telegrafus segedelmével az a' hír is megérkezvén oda Parishól, hogy a' Válosztási jóvallott törvényen változás tétetödvén, az ekképpen, a' Követek' kamarájának nagy többsége által megerősített, a' csendesség azonnal becsületesen helyre állott.

A' Párisban ezen lármákért utóbb elfogattatott személyek között talátnak a' már emlittettekén kívül: Oberster Paillhez, egy Parent nevű hajdani tisz, Huiller könyváros, a' Renommée egyik írója Sanguaire-de-Soullignèe, 's mások. Tanulót is valami 40-nigvalót fogdostak újabban össze szállásaikon, több mások pedig elútasítottak Párisból.

A' Monitör arról tudósítja a' Frantzia közönséget, hogy az ő baj-társa a' Gazette-de-France, a' Censúra' engedelmé

nélkül egy Czikkelyt kiadván, itélőszék' elejébe fog állittatni. A' kiadódott czikkely' czimirása ez: A' Párisi Esküdtetek' Itélőszéke. Valami Prokurátori beszédet foglal magába, a' melyben néhány fő személyeket sértegető vagdalódzások talátnak.

A' Ministeri Ujságlevelék meghatározva Rebellió nevet adnak ezen Frantzia lármáknak. Nyilván illy nevet adott ezeknek Minister Gróf Deserre azon beves beszédében, mellyet Jun. 10-dikén a' Követek' kamarájál-oz intézett. Hova céloztak pedig ezekkel azoknak gerjesztőjök? erről még most kezdenek megérkezni a' Tiszti hiteles tudósítások. Ilyen jött-ki a' Berlieni Ujságlevelékben Jun. 20-dikán; ilyen a' Párisi Monitörben is Jun. 21-dikén. A' Berliniekek így magyarázzák a' dolgot: —

„Már rég érkeztek Frantzia Ország' belső részeiről a' hiteles tudósítások afféltől, hogy a' revolúziós rész azon esetben, ha a' Válosztási új törvény megtalálna erőssített, lármát fognak gerjeszteni, nem oly célzással ugyan, hogy az egész nemzetet fellázzaszszák, hanem csak, hogy az Ország'nak több részeiben egyszerre lármát csinálván az által a' Ministereket megrejtentsék 's arra vegyék; hogy a' Királynak félelmes eszközöket tanácsoljanak. Kétségsbe hozhatatlan dollog az, hogy a' Frantzia Ministerium a' lázzasztóknak iparkodásaikat 's lépéseiket eddig is figyelmetes szem-ügyen tartotta, 's ennekutánna még hathatósabb eszközökkel fog élni, 's minden mesterkedéseket semmivé fog tenni. Meg fogja mutatni a' követezés, hogy a' Frantzia Ministerek a' támodásoknak Lyonban, Dauphinében, 's Franche-Comtének egy részében, valamint szintén Lillében, Rennesben 's Rouenben való organízálása felől,

előre tudósítatva voltak. Hanem az is igaz más felől, hogy az a rész, mely most ezen lázadásokat csinálta, csak a' Princz Berry megölettetését megelőzőt történetektől fogva határozta magát arra, hogy támodást is csináljon; mert ha szintén a' támadás' magvát már elégségesen elhintezte 's annak csiráját elég jól meg is öntözte ezen rész: mindazonáltal még is meghatározott plánuma volt ennek az, hogy erőszakos lépésekre 's valóságos rebellálásra csak rendkívülváló esetben lépjen. Ezen résznek nem lett volna, hogy célját elérhesse, ezen erőszakos lépésekre szüksége, ha a' Minisztérium olly eszközökkel élni, nem kezdett volna, a' millyenekkel három hónapoktól fogva élt. Más legjobb útja volt már ezen résznek arra, hogy a' Monarchiát a' Constitúcióval megegyező módokon fordítsa fel. Az 1817-ben Febr. 5-dikén (Laine által jóvalltatott 's Decazes által behoztatott) Válosztási-törvény, ez a' legmegbánásraméltóbb lépés mind azok között, mellyeket valaha valamely Ministerium tett, az azután következett 1817, 1818 és 1819 héli Válosztások által száznál több részint revolúziós indultú részint megvakult Liberalis Követeket hozott a' kamarába. Majd nem soká, midőn a' kamarának 4-dik részét meg kellett volna újítani, már ekkor a' magájéva tette volna ez a' többséget; az 5-dik Válosztás után pedig nyoma se lett volna többé a' Követek' kamarájában a' Monarchiai uralkodásnak; minden elementumai Demokratikus ábrázatot vettek volna fel. Azután könnyű lett volna a' revolúziós plánumot, melly ezen embereknek íráskiban részenként kinyilatkoztattatott, sőt, mint azt közzülők a' vigyázatlanabbak a' kamarában tartott beszédjeik által is kinyilatkoztatták, lassanként végrehajtani.

Eszközeiknek, mellyekkel célzássoknak végrehajtásában éltek volna, természeti folyamatja e' lett volna: A' Helvétus katonáknak, a' Király' ezen hűséges szolgáltnak hazaküldtetése; a' nemzeti őrző seregnek Demokratikai organizáltatása, melly szerént ezeknek mind revolúziós Kommandánsokat kellett volna tenni, hogy így a' Király' felső rendeléseitől telyességgel ne függenének; a' Király' Házi testörzőinek vagy egész eloszlattatása, vagy pedig annak kieszközlése, hogy abból a' Királyhoz hűséges tisztek mind kigyomláttassanak; a' Ministereknek arrakénszerítettése, hogy a' kamarának mindenkéről számot adni tartozzanak; a' Monarchiához hajlandó Ministerek' helyébe Demokratikus gondolkodásuaknak tétetése; minden Majorátusnak eltöröltetése, melyből a' Páirkamarák eltöröltése is következni fogna; a' Kir. familiában fennálló következési rendnek megváltoztatása, melly által oly Király fogna a' thronusra tétetetni, ki a' revolúzióknak teremtménye lévén, a' támodóknak mind addig eszközül fogna szolgálni, míg ezek a' dolgoknak jóvendőbéli folyamatja felett össze veszvéen 's meghasonlván, mind ezekből oly történetek következének, hogy a' sokféle részrehajlásoknak minden ágzataik a' magok különös plánumaiknak tökéletesülését reménlhessék.

„Ezen jól elintézett és sok felől ejtett hibák által segítettett plánumnak csendes végrehajtását az által zavarták meg a' Ministerek, hogy az eddig fennállott Válosztási törvény' helyébe egy oly törvényt jóvallottak, a' melly ne engedje, hogy a' válosztás' munkája nagyobbadon csak az apró sorsú emberek, fábrिकासok 's egyéb effélék' kezében legyen, hanem a' nagyobb vagyonosok' kezére jusson, hogy így ne történhessenek többé olly

visszaélések, mint a' millyeneknek az utóbbi választáskor az a' példája mütattott — hogy egy gazdag kereskedő, ki nek kezében a' köz-velekedés a' Bonaparte' magános vagyonát lenni állítja, csak hamarjában száz napszamosoknak vásárlott KereskedőiPátenst, s' így tette őket voksolási jussal bíró polgárokká, azért, hogy azt váloszszák Követnek, a' kit ő kívánt. Eszre vették a' Lázzasztók, hogy ha az új Jovallás megerősítettne, a' Király a' kamarát, a' Constitúzió által néki adatott jús szerint nem soká egészszen eloszlátván, s' már az új törvény szerint a' Liberálisoknak a' választás' dolgában nem lévén olly szabad keze, mint eddig volt, céljoknak elérésében meg fognának gátoltatni: s' ezért cselekedték, hogy az új törvénynek megakadályoztatására mindenféle eszközöket elé vettek. Egy kedvező körülállás adta magát elé; az tudniillik, hogy ezen jovallásoknak princípiumául azt vették volt fel a' Ministerek: hogy lehet a' Constitúzion változtatást tenni. Ez a' princípium még a' Royálista részen is sok ellenséget szerzett a' Ministerek' jovallásának. Mi lett belőlle? az, hogy meggondolkoztak, s' előbbeni jovallásokat vissza vévén, mást terjesztettek a' kamara' elejébe. E' volt az, a' melly felett Május' 15-dikétől fogva vete-
 kedtek. Ez által már nem sértetett volna meg a' Constitúzió: s' a' Követek' választatása még is kivétetett volna a' szegényebb sorsú polgárok' kezéből az által, hogy ezek ennekutánna csak Candidatusokat választhattak volna, s' a' legvagyonosabb Válosztók' kezébe adatott volna; minthogy a' lett volna a' főbb princípium: Hogy a' Válosztó jussal bírók közül csak a' legtöbb adót fizető, és így a' leggazdagabb egy negyed rész váloszszá-
 ki a' Candidatusok között a' Követeket.

E' meghökkenyttette a' Liberálisokat azért, hogy már most nem sértődik-meg a' Constitúzió, s' a' valóóságos Követeket ennekutánna még is csak a' vagyonosabb és kevés számú polgárok fogják választani, a' kik magokat nem olly könnyen fogják a' részrehajlások által kormányoztatni engedni. Így ment a' dolog oda, hogy már most a' Liberálisok, vagy mint ezen előadásban nyilván neveztetnek, a' Lázzasztók, magokat kényszeríteni látták a' támoadásnak siettetésére. Ezek arra akarták kényszeríteni a' Ministereket, hogy most tegyék félre a' Válosztási törvény felett való veteke-
 dedéseket, s' vegyék a' Státus' költsége s' jövedelme felett való veteke-
 dedést elé. Ez, tartott volna legalábbis egy hónapig. Ekkor osztán azt akarták cselekedni, hogy (ha valami egyéb kedvező körülállás magát elé nem adná), minden további tanácskozások ellen protestáljanak s' a' gyűlést oda hagyván, ez által a' Királyt kényszerítsék arra, hogy a' mostani kamarát eloszlátván új választást rendeljen, melynek még a' fennálló törvény szerint kellene megessni, hogy így a' revolú-
 ziósök a' választásokat egészszen a' magok befolyása szerint tétethessék, s' eképpen céljokat elérhessék. Hogy ezen erőszakos lépést, a' költség s' jövedelem meghatározatása előtt tenni nem akarták, ezt azért cselekedték a' revolúziósök, hogy azt a' szemrehányást ne vonnák magokra, hogy az Országlószéktől a' kormányozásra megkivántató költséget meg akarják vonni. Így valának mindenenk elintéztetve, azért, hogy minden történeteknek, a' mik elé fognának fordulni, törvényes szín adattathassék. Azonban véghez nem vihették azt, hogy a' költség s' jövedelem felett való veteke-
 dedést a' Válosztási törvénynek meghatározatása előtt elévétetessék; így hát nem vala egyéb

hátra, hanem, hogy a tartományokban gerjeszsenek zendüléseket; mert az, hogy most Párist fellázzaszthassák, ezekbe se fogott. Kevéssé kellene annak ezen várost esmerni, a ki azt hinné, hogy ennek lakosai, kik minden revolúciókra szívvel lélekkel reá unván csak csendeséget ohajtanak, s a Királyi familiát szeretik, valami lázzadásban kedvet találnának. Jól tudták ezt a lázzasztók; nem is czéloztak ők Párisnak fellázzasztására. Azonban a Jun. 2-dikán történt dolgok által véletlenül felindították, hogy ezt is megpróbálják: valyon nem lehetne-e magát a fő várost fellázzasztani? Ha e megeshetne (igy szollottak), vagy ha legalább annyi következése lehetne, hogy a Ministerek ingadozókká tétetessenek: így sokkal könnyebben végrehajthatnák célzásokat, mint sem ha a tartományokban itt-amott eszközlenének egy-egy magános csapást. Bár mi nevettséges vala is az a játék, melyre magát Chauvelin vétettetni engedte (t. i. hogy gyalog hintóban hordoztassa s az Eljent kiáító tanuló által kísértesse fel s alá magáit), csakugyan való az, hogy a Liberálisok ezen próbatételt semmi féle erőszakoskodással öszszecsatolni nem akárták; ezen szumrehányást, hogy a verekedést kezdettek, azon Royálisták vonták magokra, kiket a Frantzia Hunt (Chauvelin) játéka megboszsztván, a tanulókat megleczkézték, ámbár semmi hivattatások se volt ezen munkára. Az is igaz, hogy néhány Követeket is gyalázattal illettek az uczákon, melly hibákat a Liberálisok a Royálisták közönséges ügye ellen fordítottak. Erre való plánumjokat, N. N. Úrnál, Junius 3-dikán tartott gyűlésben intézték el a Követek kamarájának Liberális tagjai. Kit jelencsenek az N. N. betűk, a Historia fogja megmonda-

ni. Hanem ezen plánumokra nézve is nem vélt akadály adta elé magát; a Fél-Liberalisok, a kik kedvellik ugyan az Országlást mennél közelébb vinni a Demokrátiához: de azonban semmi olyan eszközökkel való élésbe avatkozni nem szeretnék, melly őket Gillotinra vezérelhetné; kinyilatkoztatták, hogy nem értenek egygyet támódsnak gerjesztésben. Ebből nagy-meghasonlás támódott. Sokaknak csak most nyitlak-fel szemek: most látták, hova czélozzanak az ő meszszebb néző Fejeik; most tünt szemek' elejébe, hogy melly örvénynek szélén állanak, melybe belé akarják buktatni őket. Ilyenkor meg szokott dobhani az emberi szív. Sok mérséklett gondolkódásuak próbát tettek, hogy magokat a Royálistákkal öszszecsatolhassák. Így lett; hogy a Liberálisok két részre váltak; az egyik rész Rebellisnek, e pedig Gyávának nevezte amazt. A kik Rebelliseknek nevezettek, megmaradtak azon határozások mellett; hogy Párisnak fellázzasztását megpróbálják, de a nélkül, hogy itt azon katonai eszközöket haszonra fordítanák, mellyeket a tartományoknak fellármáztatásokra uszántak. Párisban csak azt akarták megpróbálni, hogy valyon a tanuló, ifjú kereskedék, s kézmíves legények' segedelmével, mire lehetne menni? Az elsőnek számát Párisban valami 6000-re, ezeket 60,000-re lehet tenni; kik között valami 30,000-re telik a Németek' száma. Hogy a Sz. Antal nevű népes külső városban legkönnyebben lázzadást gerjeszithetnének, abból reménlették, hogy ott a kézmíves gazdák s munkássáik között egyenetlenkedés ütött volt ki, mellyet a Politzia még le nem csendesithetett vala. A próbatételre minden esetben ki lehetett bocsátkozni; ha céljokat el nem érnek, azzal menthetnek mago-

kat a' próbálók, hogy fegyver nélkül voltak. Az is meghatározott: Hogy semmi egyéb kiáltás ne essék, csak ez: Éljen a' Constitúció! minthogy ez mind addig ártatlan kiáltásnak tartathatik, míg valamely pártosság' kiáltószavául nem szolgál. —

„Mindenek a' következő hétfűre, Jun. 5-dikére, rendeltettek-el. A' legelső jelenség, melyből előre el látni lehetett a' mi azután történt, a' volt, hogy a' kézmives legények a' helyett, hogy a' mondott napon reggel dologra mentek volna, csoportosan a' korcsmákba ültek-be 's a' napot vendégeskedéssel töltötték-el. A' Politziai ügy vélekedett, hogy a' lármázás' főbb helyévé a' XV-dik Lajos' piacza volna rendeltetve, melly a' Thuillieria és azon Bourbon nevű palota között van, melyben a' Követek' gyűlése a' maga ülésait tartja; de nem: itt csak tettetésből való támadás történt. A' Szent Antal külső városa vala a' valóságos láрма helye, melly ugyan a' nevezett piactól egy óra távolságra esik, de ezzel még is csakugyan összezsacatoltatik a' bástyák által, melly bástyákra egymástól bizonyos távolságra öt-öt száz emberekből álló csoportokat állítottak, 's ekképpen egy, félbe nem szakadó hosszú sort formáltak a' lázzasztók. — Mi lett az egész iparkodásból? e' már tudva van az előbbeni tudósításokból, tudniillik az: Hogy a' Politzia által előre megtétetett hathatós intézetek 's a' lakosoknak megvető légymelegsége, mellyel ezen iparkodást nézte, 's a' szörnyű eső, a' melly mintha patakkal töltötték

volna úgy esett, az egész lármának véget vetettek, 's a' Nemzet ezen reménységé, az ifjú sereg, egészszen általázva 's a' sok kiáltozás miatt berekedve, szállásaira széllyel oszlott. —

„Ámbár azon személyek által, a' kik ezen láрма-theatrom' firhangjai megett a' játékot igazgatták, úgy volt a' dolog elrendelve, hogy csak ezen kiáltás hallattassék: Éljen a' Constitúció! — csakugyan még is hallattattak a' mellett egyebek is, a' mellyeket akár ki megérthetett, 's jól tudhatta, hogy lázzasztásra czéloznak. De azt mondják, hogy efféléket csak régi Bonapartista katonák kiáltoztak. E' szerént füstbe ment ugyan ez úttal Párisban az az iparkodás, hogy abban a' nép fel-lázzasztathatott volna: hanem a' Kormányozó Biztosság még ezért le nem tette azon reménységét, hogy a' tartományokat támodásra ingerelheti, 's talám még ezekből várhatjuk a' legfontosabb tudósításokat. Vakmerőség volna előre megmondani akarni, hogy micsoda kimenetele leszzen egy életre vagy halálra való határozású viaskodásnak. Minden attól van felfüggesztetve: Hogy mennyiben bizhatik az Országlószék a' seregekhez? ez a' kérdés pedig ismét egy más kérdéssel van összezsacatolódásban, ezzel tudniillik: hogy a' mostani jó gondolkodású Hadi Minister mennyiben érheti-el azon iparkodásának jó kimenetelet: Hogy az előtte volt Minister által a' Regementekbe bevitetett 's mintegy a' támodáshoz alkalmaztatott intézeteket olyanokká tesse, hogy ne árthassanak.“